HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וליתא דרבי ינאי והכא בהא קמיפלגי ר"ש בן אלעזר סבר אבר קטן דגדול ואבר גדול דקטן בן יומו כי הדדי נינהו ורבי נתן סבר אבר קטן דגדול אין אבר גדול דקטן בן יומו לא מאי הוי עלה תא שמע דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו: מים כדי לשוף בהן את הקילור: אמר אביי מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא שכיחא ושכיחא אזול רבנן בתר דשכיחא לחומרא יין שתייתו שכיחא רפואתו לא שכיחא אזול רבנן בתר שתייתו דשכיחא לקולא חלב אכילתו שכיחא רפואתו לא שכיחא אזול רבנן בתר אכילתו לקולא דבש אכילתו שכיחא רפואתו שכיחא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא אלא מים מכדי שתייתו שכיחא רפואתו לא שכיחא מאי טעמא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא [א]אמר אביי [ב]בגלילא שנו רבא אמר אפי' תימא בשאר מקומות כדשמואל דאמר שמואל כל שקייני מסו ומטללי לבר ממיא דמסו ולא מטללי: ושאר כל המשקין ברביעית: תנו רבנן[ג] דם וכל מיני משקין ברביעית רבי שמעון בן אלעזר אומר דם כדי לכחול בעין אחת שבן כוחלין לברקית ומאי נינהו דמא דתרנגולת ברא רשב"ג אומר דם כדי לכחול בו עין אחת שכן כוחלין [ד]ליארוד ומאי ניהו דמא דכרושתינא וסימניך גוא לגוא ברא לברא בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא חייב רבי שמעון אומר בד"א במצניע אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית [ו]ומודים חכמים לר"ש במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית: אמר מר בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא אטו מצניע לאו מוציא הוא אמר אביי הכא במאי עסקינן בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי המקום לסעודה הלך ופנה לו דבר חשוב לכל חייב עילויה דבר שאינו חשוב לכל אי אצנעי' רביה מיחייב עילויה ואי לא לא מיחייב: אמר מר מודים חכמים לר"ש [ז]במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית: שופכין למאי חזו אמר רבי ירמיה לגבל בהן את הטיט והתניא[ח] טיט כדי לעשות בהן פי כור לא קשיא הא דמיגבל הא דלא מיגבל לפי שאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור:

מתני' [ט]המוציא חבל כדי לעשות אוזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה רבי יהודה אומר [י]כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין חייב

נייר

וליתא לדרבי ינאי. ור' שמעון בן אלעזר או או קתני או אבר קטן של גדול או להפך וכולה חד שיעורא הוא: **ת"ש כו'.** ודרבי ינאי תנאי היא: **מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא.** כל ששיערו חכמים לענין שבת והוא ראוי לשני דברים חדא שכיחא וחדא לא שכיחא אזול רבנן בשיעורן בתר דשכיחא ואפילו היא קולא ששיעורה גדול אמרינן סתמיה להא עביד ולא אמרי' הואיל וחזי נמי למילתא אחריתי ששיעורה קטן ניזיל בתרה לחומרא ואע"פ דלא שכיחא: **שכיחא ושכיחא.** והיכא דשכיחי תרוייהו אזלינן לחומרא ומשערינן בשיעורא זוטא: **רפואתו לא שכיחא.** כגון לשוף בו קילור ואע"ג דחזי לה דאיכא דעביד בחלב אשה ואיכא דעביד במיא וחסין על היין שדמיו יקרים הלכך אזול בתר שתייתו ושיערוהו בכדי מזיגת כוס ואע"ג דלקולא שיש כאן שיעור גדול וכן חלב נמי חזי לאכילה ולשוף קילור ומיהו לא שכיחא שהרי אף המים ראוין לכך ויש עושין ממים הלכך אזול רבנן בתר אכילתו ושיעורו בכדי גמיאה ואע"ג דקולא היא: **דבש רפואתו נמי שכיחא.** שאין משקה אחר ראוי לכתית: **לחומרא.** הואיל ותרווייהו שכיחן לחומרא בעינן לשעוריה: **רפואתו לא שכיחא.** שהרי שאר משקין ראוין לכך ויש שפין קילור בשאר משקין ושתייתו שכיחא שרוב שתיות מים הם שאין אדם שותה יין לכל צמאו כי אם לסעודתו: **בגלילא שנו.** שהן עניים ומקפידין בדבר מועט וחסין על יין וחלב לשוף (א) קילור ואין שפין אלא במים והלכך רפואתו נמי שכיחא ובעינן למיזל לחומרא: **כל שקייני.** כל משקין ששפין בהן קילור: **מסו.** החולי: **ומטללי.** מסככין על העין ומונעין מראיתו עד שיכלה מראיתו לגמרי מפני שהן עבין ונגלדין כמין דבק שקורין גלוזי"ר: **בר ממיא.** דעדיפי מכולהו דמסו ולא מטללי שנבלעין מיד או ניגבין מהר ולא נגלדין על גב העין: **שכן כוחלין לברקית.** מייל"א שבולטת בעין: **ומאי נינהו.** מאיזה דם כוחלין אותו: **ליארוד.** תבלול. ובתוספתא רחיתי לחורור והן טיפות דקות של לובן הנולדות בעין כדתנן בבכורות גבי מומין (דף לח:): **דמא דכרושתינא.** עטלף שקורין טלפ"א: **גוא.** כרושתינא מצוי בתוך היישוב שהוא ליארוד שהוא שוקע בתוך העין: **לברא.** דמא דתרנגולת ברא לברקית שהיא בולטת: **בד"א.** דבעינן שיעורא במוציא לר"ה: **אבל המצניע.** והוציאו חייב בכל שהוא. לקמיה פריך אטו מצניע לאו מוציא הוא: **ר' שמעון אומר בד"א.** דמיחייב בשיעורא זוטא כי האי: **במצניע.** בשיעור הזה וחזר והוציאו: **אבל במוציא.** אדם שלא הצניעו והוציאו אינו חייב אלא ברביעית: **במוציא שופכין.** אדם שלא הצניען אינו חייב אלא ברביעית דבציר מהכי לא חזו כדלקמן לגבל טיט: **אטו מצניע לאו מוציא הוא.** הלא אין מתחייב אלא על ידי הוצאה: **אמר אביי הכא בתלמיד.** כגון שוליא דנגרי שאומר לו רבו לך ופנה לי המקום: **דבר שחשוב לכל מיחייב עליה.** ואף על גב דלא אצנעיה רביה לצרכו: **דבר שאינו חשוב לכל כו'.** והכי קאמרי בד"א דבעינן שעורא דחשיב במוציא כלומר בדבר שאין לך לילך בו אלא אחר הולאתו של זה שהמחשבה תלויה בזה שהוציא אבל במצניע בדבר שיש לך לילך [בו] אחר מחשבה של מצניע כגון המצניע כל שהוא חייב זה המוציאו ורשב"א אמרה ואזיל לטעמיה דאמר בפרקין דלעיל[ט] דבדבר שאין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו[י] נתחייב זה במחשבתו של זה. וה"ה דמצי לאוקמי במצניע גופיה ולמימר הכי בד"א במוציא בדבר שלא הוצנע ואין לך לילך בו אלא אחר הולאתו של זה אבל אם היה זה מצניע דבר זה מתחילה וחזר והוציאו חייב אלא משום דשמעינן ליה דאמר נתחייב זה במחשבה של זה אוקמה אביי אפי' באחר שהוציאו וכ"ש אם הוציאו הוא עצמו: **פי כור.** נקב שנותנין בו המפוח ושיעורא זוטא הוא ומרביעית חזי לגבל טובא וכיון דהולאת טיט חשיבא בכדי פי כור בעינן נמי לשעוריה בהך (ב) דעבדי לטיט בכדי גיבול פי כור: **דמיגבל.** כבר חשוב בכדי פי כור אבל זה שעדיין לא נגבל אינו נשער בכך לפי שאין אדם טורח לגבל שיעור מועט כזה ואם בא לגבל מגבל יותר ועושה בו דברים אחרים: **מתני' אוזן לקופה.** לאוחזה בה: **תלאי.** לתלותו בו: **מדת מנעל.** להראותו לאומן כמדה זו אני לריך: **נייר.** מעבדים עושים אותו: **קשר של מוכסין.** יש לך אדם שנותן המכס לראש הנהר במקום אחד או מוחל לו במתנה והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שמחל לו המכס ודרכו לכתוב בו שתי אותיות והן גדולות משתי אותיות שלנו:

נייר

שבן כוחלין ליארוד. אין נראה לר"י לפרש דהיינו תבלול דבתוספת' קתני בהך מילתא גופא שכוחלים לחורור ובבכורות (דף לח:) חשיב תבלול וחורור אלמא תבלול לאו היינו חורור: **דם וכל מיני משקין ברביעית.** בתוספתא גרס ושאר מיני משקין וכן נראה[א] דהא כל מיני משקין אינן ברביעית דיין ושמן ודבש ומים שיעורן כדתנן במתני': **אטו מצניע לאו מוציא הוא.** פירש בקונט'[ב] דהוה מצי למימר הב"ע כשהצניעו והוציאו אלא דניחא ליה לישנויי בשלא הוציאו המצניע עצמו משום דאתיא כרשב"א[ג] וקשה דמנלן דאתיא כרשב"א אדרבה כרשב"ג אתיא דמיירי לבסוף[ד] ועוד דאמאי נקט בתלמיד שא"ל רבו[ה] אפילו אדם בעלמא נמי[ו] ודוחק לומר דלא מחייב רבי שמעון במחשבתו של זה אלא תלמיד במחשבתו של רבו לכך נראה[ז] דה"פ אטו מצניע לאו מוציא הוא דמדלא קתני אבל המצניע בכל שהוא דהוה משמע דהמצניע הוא המוציא כדדייק לעיל אינו חייב אלא המצניעו מתניתין דלא כרשב"א אלא קתני במצניע משמע אפילו אחר הצניעו חייב המוציא[ח] ולהכי קשיא ליה אטו מצניע לאו מוציא הוא[ט] דהא שום תנא לא מחייב[י] אא"כ הוציאו המצניע אלא רשב"א לבדו ומתניתין דכלל גדול (לעיל עה:) [יא]דהמצניע דלא כוותיה ומשני בתלמיד שאמר לו רבו דכה"ג כ"ע מודו שהתלמיד עושה הכל לדעת רבו: [יב][יג]**שופכין למאי חזו.** דוקא אברייתא קא בעי וכן משמע לקמן (דף עט.) דאמר והא טיט דמקמי דליגבליה תנא מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין כו' והוינן בה שופכין למאי חזו [יד]משמע דמתני' אתי שפיר ונרא' לר"י דהיינו טעמא משום דשופכין דמתניתין איכא למימר דחזו לכמה דברים לרחוץ בהם כוסות וקערות דלא מאיסי כולי האי אלא שאינן ראויין לשתיה[טו] אבל הכא דומיא דדם קתני דמאיסי טובא ולכך בעי למאי חזו:

רבנ

מסורת הש"ס

א) לעיל מז. [ע"ש בתוספות], ב) [גי' הערוך בדגלילא שנו פי' מי גליל שהן ידוען כי מועילין לענין בקילור כמו מי דקלים (לקמן דף קי.) שהם ידועים שמועילין להרקה בערך גליל ועי' תוס' לעיל מז. ד"ה בגלילא. וכן בתוס' חגיגה כה. ד"ה בגלילא], ג) [תוספ' פ"ט], ד) [גי' הערוך לירוד פי' שעלתה קרמיתו על גב עינו], ה) [לקמן עט.], ו) [לקמן עט. פ:], ז) [לקמן פ.], ח) [שבת פ"ט ה"ז], ט) [דף עו.], י) בס"א נוסף: ובא אחר והוציאו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגלילא שנו וכו' לשוף בו קילור. נ"ב ע"ל בדף מז במ"ש התוס' בד"ה בגלילא: (ב) ד"ה פי כור וכו' בהכך מיא לעבדי לטיט:

גליון הש"ס

גמ' שבן כוחלין לברקית. עי' בכורות דף לח ע"ב תוס' ד"ה וסימנך:

רבינו חננאל

אמר אביי מכדי לענין שיעור הוצאה כל דבר שיש בו ב' צרכים, ב' מידות אחת מצויה ואחת שאינה מצויה הלכו חכמים בשיעור הוצאתו אחר ההנאה המצויה, אע"ג שהיא מרובה מן האחרת ונמצאת לקולא, ואם שתיהן מצויות הלכו להחמיר. חלב שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא, אזול רבנן בתר שתייתו לקולא. יין שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא, אזול רבנן נמי בתר שתייתו לקולא. דבש אכילתו שכיחא ורפואתו שכיחא, אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא. **ושאלו** את אביי מים מכדי שתייתן שכיחא ורפואתן לא שכיחא, מ"ט אזול רבנן בתר רפואתו דאמרו כדי לשוף בהן את הקילור. ואהדר אביי בדגלילא שנו. כלומר, מי גליל שהן ידועין שמועילין לעין בקילור שהן כמי דקלים שהן ידועין שמועילין לירוקה, אבל מים דעלמא ברביעית. **רבא** אמר אפילו תימא מים שבשאר מקומות שיעורן כדי לשוף בהן את הקילור כדשמואל, דאמר שמואל כולהו שקייני מעלו וסעדי בר מן מיא דמעלו וגרדי. וכן תורף הדברים שאין המים סועדין כמיני מאכל, אלא עיקר שתייתן כעין רפואה היא, לפיכך שיעורן כרפואה. **דם** ברביעית. ואם של דוכיפת, דהוא תרנגולא ברא, או של עטלף, כדי לכחול עין אחת ברקית, כאותה ששנינו השוכר את החמור והבריקה. **[ליארוד]**, חוורוור שמלבין שחור שבעין. **כרושתינא**, תרנגולא דביתא, וי"א אלכפאש ודמה מועיל לכאב שבתוך עין, ודם דוכיפת מועיל לכאב שמחוץ לעין. **תנא** במה דברים אמורים במוציא שהוציא דבר שלא קדם והצניעו, שהוא צריך לשיעורין הללו. אבל הצניע דבר בחול לצורכו והוציאו בשבת חייב עליו בכל שהוא. ר"ש אומר כל השיעורין הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן שאם הצניע בחול כשיעורין הללו והוציאו בשבת חייב. אבל אם הוציא כלום מן כל אילו בין יין בין חלב בין דבש ובין מים, שלא קדם והצניעו אינו חייב אלא על רביעית. **ואקשינן** אמר מר ר' שמעון אומר בד"א במצניע אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעית. ואמרינן וכי מאחר שהצניעו לצרכו היאך אינו חייב אלא על הוצאתו[א], פי' בכל שהוא, והיאך צריך שיעור, פי' המוציא יין וכו'. **ואוקימנא** לדר' שמעון בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי מקום לסעודה והלך ופינה

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ג:
ה ג שם הלכה יב:

לעזי רש"י

גלוזיי"ר [גלו"ד]. דבק חזק.
מייל"א. ברקית (מחלת עיניים).
טלפ"א. חולד.

מוסף תוספות

א. טפי. תוס' הרא"ש. ב. דה"ה. תוס' הרא"ש. ג. דאמר (לעיל עו.) נתקיים זה במחשבתו של זה. ריטב"א. ד. דהא מילתיה דרשב"ג מפסקא בינייהו ומשמע דת"ק הדר למילתיה. חי' הר"ן. [ד]אי רשב"א היא סמוך למילתיה הוה ליה למתני. ריטב"א. ה. דמשמע משום דדעתו סמוכה על דעת רבו הוא, הא. חי' הר"ן. ו. [ד]הא רשב"א בכל אדם קאמר. ריטב"א. דמחייב זה במחשבתו של זה. חי' הר"ן. [ועי' מהר"ם]. ז. דאליבא דת"ק הוא דמתרץ ליה ומשום הכי לא שני ליה. חי' הר"ן. ח. דלשון מצניע משמע הכי רק שהוצנע זה הדבר אפי' ע"י אחר. תוס' הרא"ש. ט. דאנן הוה קס"ד דהוה מחייב לכו"ע במחשבתו של זה והוה קשיא לן אטו מצניע לא בעינן שיוציא הוא להתחייב. ריטב"א. וכיון שהוא לא הצניעו אמאי מחייב. תוס' הרא"ש. י. זה במחשבתו של זה. תוס' הרא"ש. יא. ומתניתין. תוס' הרא"ש. יב. לקמן. תוס' הרא"ש. יג. דכיון דמשועבד לו מהניא מחשבתו של בעל הבית להתחייב לתלמיד. ריטב"א. יד. ומדלא מייתי מתניתין. תוס' הרא"ש. טו. משום דקתני להו בהדי יין ושמן ודבש. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

כל מה שהיה שם והצניעו ובא רבו בשבת והוציא כל מה שהצניע לו תלמידו, אם הוציא הרב דבר שהוא חשוב לכל כשיעורין הללו הרי הוא חייב. ואם הוציא הרב דבר שאינו חשוב לכל ופחות מן השיעורין הללו, אילו הוא בעצמו הצניען חייב עליו בכל שהוא, אבל תלמידו הצניעו ופחות הוא מן השיעורין הללו מוציאו פטור, ואם הוציא מן המשקין מה שלא הוצנע אינו חייב אלא ברביעית. שנמצאו דברי ר"ש שאמר לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן למי שהצניעם לו שמשו. ויש שמפרשין שמועה זו פי' אחר דהכין קאמר ר"ש לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא לענין הצנעה, ולא סלקא. ויש שגורסין שיטה זו דאביי ארישא דברייתא, בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא. ומקשינן הכי אטו מוציא לאו מצניע הוא, ומפרקינן פירוק דאביי. ואנחנא לא קא סלקא לנא הכי וכלישנא דפרישנא דווקא. פי כוש קורין אותו בלשון ארמי ריש פילקא ובלשון ישמעאל פלכה, שעושין על פי הכוש כמו כדור אצל הצינורה כדי שיכבד הכוש ויסוב, ויש עושים אותו מן העצם, ויש עושים אותו מן העץ, ויש שעושין אותו מן הטיט. ומקשינן כי מכדי שיעור טיט כדי לעשות פי כוש, למה הוצרכו שיעור שופכין רביעית כדי לגבל בה את הטיט, והלא טיט של פי כוש מתגבל בפחות מרביעית. והשבנו אם הטיט מגובל ועומד סגי בזה השיעור, ואם צריך לגבלו אין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כוש. **נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.**

א) ונראה דל"ל הוצאתו בכל שהוא יהא חייב והאיך צריך שיעור המפורש במשנה המוציא יין וכו'.